

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΟΣΧΟΥ

Τοῦ ἐπιφανοῦς Ἑλληνοσ λογίου Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος¹ γνωστὰ μέχρι σήμερον ἔργα εἶναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἠρωϊκὸν ποίημα ὑπὸ τίτλον «Τὸ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον»², τὸ δραματικὸν ἔργον «Νέαιρα»³, βραχὺ ὑπόμνημα εἰς τὸ «Περὶ λίθων» τοῦ Ὀρφέως κείμενον⁴ καὶ μικρὸν τμήμα τῶν ἐπιγραμμάτων αὐτοῦ⁵.

1. Ἰδ. Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, Ἀνέκδοτον ἐπίγραμμα «Εἰς Βενετίας» Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος, «Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici», n.s. 1 (XI). Roma 1964, σ. 91 - 101 (ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία).

2. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ ποιήματος Ἰδ. É m L e g r a n d, Bibliographie Hellenique... XV - XVI s., t. I. Paris 1885, σ. 67 - 71. — Τοῦ αὐτοῦ, Bibliographie Hispano - Grecque. Première partie: 1477 - 1560 (Extrait de la Bibliographie Hispanique) New York 1915, σ. 44 - 47. — F r. F r i e d e m a n n - J. D. G. S e e b o d e, Miscelanea maximam partem critica, Vol. II. Part. I. Wittenbergae - Londini - Parisiis... MDCCCXXIII, σ. 476 - 487. — Ἀναστ. Γεωργιάδου - Δεσυκίου, Δημ. Μόσχου τοῦ Λάκωνος «Τὸ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον», ἐπεξεργασθὲν ἐξεδόθη ὑπὸ —. Ἐν Βιέννῃ, αὐλ'.

3. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἀ. Μουστοξύδου, Ἰωάννης, Γεώργιος καὶ Δημήτριος Μόσχος, «Ἑλληνομνήμων», ἀρ. 7 (1845), 406 - 436. — Δευτέρα ἐκδοσις τοῦ ἔργου μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως, ἐγένετο ὑπὸ A. E l l i s s e n, Neaera. Komödie von Demetrius Moschus von Lacedämon... Hannover 1859.

4. Περὶ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου [1517] Ἰδ. É m L e g r a n d, Bibliographie Hellénique... XV - XVI s., t. I. Paris 1885, σ. 158 - 159. Τὸ αὐτὸ κείμενον τοῦ Δ. Μόσχου παραδίδεται καὶ διὰ τῶν ἐπομένων δύο κωδίκων: α) ὑπ' ἀρ. 854 (C 80 inf.) τῆς Ἀμβροσιανῆς τοῦ Μιλάνου (I E' αἰ., f. 222^v) περιγραφέντος ὑπὸ A e m. M a r t i n i καὶ D. B a s s i (Catal. Cod. graec. Bibl. Ambrosiana, t. II. Mediolani MCMVI, σ. 950 - 951) καὶ β) ὑπ' ἀρ. 2764 τῶν Παρισίων (I E' αἰ., ff. 1^r - 2^r) περιγραφέντος ὑπὸ H. O m o n t (Inventaire Sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale. Paris 1888, t. III, σ. 37).

5. F. M. P o n t a n i, Epigrammi inediti di Demetrio Mosco, «Maia» XV, ἀρ. 4 (Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 1963), σ. 501 - 514 (Προβλ. καὶ M. G i g a n t e, Epigrammi di Demetrio Mosco, «Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici», n.s. 1

Περὶ τῶν λοιπῶν πεζῶν ἔργων τοῦ Δημ. Μόσχου γενικᾶς μέχρι τοῦδε καὶ ἀορίστους πληροφορίας εἶχομεν, τοῦ Gyraldi, διὰ στόματος τοῦ Ἀντιμάχου, εἰπόντος ὅτι ὁ « τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὀψίγονος καὶ τηλύγετος ποιητῆς »¹ composuit et orationes quasdam².

Τὰ πεζὰ κείμενα διεσώθησαν διὰ δύο κωδίκων: τοῦ Βατικανοῦ Παλατινοῦ 428 (V), περιγραφέντος ὑπὸ Henr. Stevenson³ καὶ τοῦ Ἀμβροσιανοῦ 854 (C 80 inf.) (A), περιγραφέντος ὑπὸ τῶν Aem. Martini καὶ D. Bassi⁴.

Ἐν τῷ πρώτῳ κώδικι περιλαμβάνεται ἡ « Μονωδία τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν Σταύρωσιν » (ff. 56^r - 57^v), ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τρεῖς λόγοι: « Πρὸς τὸν | αὐτὸν | περιφανῆ Δημήτριον Λάσκαριν τὸν πρωτοστράτορα στρατηγικὸς » (ff. 240^r - 244^v), « Μελέτη συνηγορικὴ πρὸς Μιχαῆλον περὶ κλοπῆς ὑπὲρ τοῦ εὐγενοῦς Παύλου τοῦ Σγουρομάλλου » (ff. 245^r - 250^v) καὶ « Μελέτη ὑπὲρ τοῦ ἀναβεβηκότος ἀριστέως ξένου ἐπὶ τὸ τεῖχος πολέμου ὄντος καὶ νικήσαντος καὶ κρινομένου παρανόμων, νόμου κελεύοντος μὴ ἀνιέναι τὸν ξένον ἐπὶ τὸ τεῖχος » (ff. 250^v - 256^r).

Κατωτέρω ἐκδίδεται κριτικῶς τὸ κείμενον τοῦ εἰς τὸν Δημ. Λάσκαριν⁵ « στρατηγικοῦ », δι' οὗ ἐνισχύεται ἡ καὶ ἄλλοθεν γνωστὴ εὐρυτάτη ἀναστροφή τοῦ Δημ. Μόσχου πρὸς τὰ ἀρχαῖα κείμενα, ὑποδηλοῦται δὲ καὶ ἡ ρητορικὴ δεινότης τοῦ συγγραφέως καὶ τὸ διέκον αὐτὸν εὐρύτερον ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα.

(XI). Roma 1964, σ. 79 - 89). — Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, 'Ανέκδοτον ἐπίγραμμα εἰς « Βενετίας » Δημ. Μόσχου τοῦ Λάκωνος, ἐνθ' ἀν., σ. 91 - 101.

1. Ἀναστ. Γεωργιάδου - Λευκίου, Δημ. Μόσχου τοῦ Λάκωνος « Τὸ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον », ἐνθ' ἀν., σ. λά.

2. Lili Gregori Gyraldi, Operum, tomus Secundus, historiam poetarum Graecorum ac Latinorum... comprehendens. Lugduni Batavorum MDCXCVI, σ. 551. Εἰς τοῦτον ἔπονται πάντες οἱ μεταγενέστεροι καὶ περὶ τοῦ Δημ. Μόσχου γράψαντες.

3. Henr. Stevenson, Codices mss. Palatini Graeci Bibl. Vaticanae. Romae MDCCCLXXXV, σ. 277 - 278 (Περὶ τῆς συγκεχυμένης τάξεως τῶν φύλλων τοῦ κώδικος, ἰδ. Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, 'Ανέκδοτον ἐπίγραμμα « Εἰς Βενετίας », ἐνθ' ἀν., σ. 92 σημ. 4).

4. Aem. Martini - D. Bassi, Catalogus Codicum Graecorum Bibliothecae Ambrosianae, ἐνθ' ἀν., σ. 950 - 951.

5. Περὶ τοῦ Δημ. Λασκάρεως τοῦ « πρωτοστράτορος », ὡς καὶ περὶ τῆς ἀκριβοῦς σχέσεως τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Δημήτριος πρὸς ἀλλήλους Λασκάρων τοῦ ΙΕ' αἰ. πλείονα στοιχεῖα θὰ περιληφθοῦν εἰς τὴν ἐξαγγελθεῖσαν ἤδη ὑπ' ἐμοῦ πλήρη ἐκδοσὶν τῶν ἔργων τοῦ Δημ. Μόσχου. (Ἰδ. Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, 'Ανέκδοτον ἐπίγραμμα « Εἰς Βενετίας », ἐνθ' ἀν., σ. 91 σημ. 1).

f. 240r

Τοῦ αὐτοῦ Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος
πρὸς τὸν αὐτὸν περιφανῆ Δημήτριον Λά-
σκαριν τὸν πρωτοστράτορα στρατηγικός.

Πρότερον μὲν ἂ παρ' ἡμῶν ἦν ἀκουστέα σοι, ταῖς συμβαινούσαις μελέ-
ταις προσέχοντι, πάλαι καλῶς ἔχεις ἐναποκείμενα καὶ χάριν ἡμῖν τε ἀπέδω-
κας ταῦτα φυλάσσων, ὡς ἔδει, σαντῶ δὲ ὡς οἶμαί σε ἠσθῆσθαι πολλάκις ἀμοι-
βὴν τῶν ἤδη λυσιτελῶς σοι πεποιημένων. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη καθ' ἡλικίαν ἀξιο-
5 μένω οὐχ ἦττον καὶ τὰ τῆς φύσεως καὶ τὰ τῆς τύχης συνεπαύξεται, παραδέ-
δοται δέ σοι καὶ νῦν οὐ μικρὸν εἰς ἐπίδειξιν ὧν ἐπαιδεύθης ἀξίωμα, τὸ ταξιαρ-
χεῖν οὐκ ὀλίγων, οὐκ ἀπεικὸς ὑπέλαβον ὑποθέσθαι σοι τὰ πρὸς τὸ πρᾶγμα
συντείνοντα, ἵνα μηδὲ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπῆ. Πάντως γὰρ ἠγούμην
ἄτοπον τὰ μὲν ἄλλα σοι μεταβολὴν δέξασθαι πρὸς τὸ μείζον, τὴν δ' ἡμε-
10 τέραν τῆς εἰς σὲ φιλίας σύστασιν οὐχ ὡσαύτως φαίνεσθαι διατιθεμένην.
Καὶ μὴ νομίσης μετὰ ταῦτα φροισμαζόμενον ἐνδεῆ σοι πάλαι ταύτην φυλάτ-
τειν καὶ οὐκ ἀκέραιον· ἀλλὰ τότε μὲν οὕτω σοι προσεκέιμην, ὡς ἐξ ὧν ἔπρατ-
τες οὐ μόνον καλῶς ἀκούοντι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μείζον ἐλπίδας εἰσέπειτα παρέ-
χοντι, ὧν νῦν δὴ τέλος ἀρχομένων παραλαμβάνειν εἰκότως ἂν σε καὶ μᾶλλον
15 τὰ εἰς φιλίαν τιμῶμεν, ἄλλως τε καὶ τούτων αὐτὸν φαινόμενον αἴτιον, σαντῶ
μὲν εὐκλείας τε καὶ τιμῆς, ἡμῖν δὲ ἧς περὶ σοῦ χρηστῆς εἰχόμεθα δόξης τοῦ
ταύτην βεβαιωθῆναι. Ἐπειδὴ τοίνυν, ὡς καὶ τις φθάνει περὶ τοῦ πρώτου τῶν
ἠρώων προσηρηκῶς, ἔτι νεάζοντος, ὡς εἰς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας αὐτὸν μετὰ
19 Καλλιόπης Ἀθηναῖα τρέψειε, καὶ περὶ σοῦ τοιοῦτό τι φαίνεται, ἄσμενοι μὲν ἀπο-
i. 240v δεχόμεθα τὰ παρὰ τῆς τοῦ κρείττονος εἰς τοῦτο || προνοίας ἐψηφισμένα σοι.

Σκοπεῖσθαι μέντοι κἀνταῦθα χρὴ τίνα μετιόντες ἐκεῖνοι δρόμον τοσοῦτων
ἀειμνήστων στεφάνων ἔτυχον, οὓς οὐδ' ὁ πᾶς, οἶμαι, χρόνος αὐτοῖς ἐξαλειψαί
δύναιτο. Εὐρήσεις γὰρ οὐχ ὡς εἶποι τις ἂν ἀπλῶς ἐκείνους παρὰ τῆς φύσεως
τοσοῦτον εὐδοκιμῆσαι, μὴ καὶ μετεσχηκότας τῆς εἰς ταῦτα ἀσκήσεως.

25 Αὐτίκα γὰρ τὸ περὶ τοῦ Χείρωνος μυθευόμενον τίνα σοι λόγον ἔχει, συγ-
κεκράσθαι τοιαύτην ἐκείνω μορφὴν καὶ φύσιν ἐξ ἵππου τε καὶ ἀνθρώπου, ἢ
ἐκ τοῦ παρ' ἐκάτερα τῶν πολεμικῶν ἐκεῖνον ἄκρον νομίζεσθαι, ἵππικῆς τέ
φημι καὶ ὅσα εἰς πεζὸν ἦκει; Ὅθεν ἐκεῖνον μεταλλοιοῦσθαι καθ' ὃν συμβαί-
νοι καιρὸν οὐδέτερον ἐμποδῶν ἦν εἰς ὕπερ ἔδει φύσεώς τε δεξιότητι καὶ ἄλ-
30 λως ἀσκήσει τῶν τοιούτων οὐκ ὀλίγη. Τοιοῦτον δὲ ὄντα ἐκεῖνον πάντων τῶν

πώποτε ὡς ἀγαθῶν τε καὶ γενναίων ἀδομένων διδάσκαλον καθεστάναι. Ἦν δὲ παρ' αὐτοῦ γε οὐ ταῦτα μόνον παιδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνης τι καὶ ἔνθμου.

ἽΟτι δὲ ἔνθμος καὶ πρὸς τὰ τοῦ πολέμου συμβάλλεται, καὶ ὁ εἰς Ἀπόλ-
35 λωνα παιὰν ἀδόμενος, ὁπότε συνελθεῖν αἱ τάξεις ἔμελλον, παρίστησιν. Ἔτι
δὲ καὶ τὸ τὸν Λυκοῦργον τοῖς Λακεδαιμονίοις νόμον ἐγκαταθέσθαι, ταῖς Μού-
σαις ὑπὸ τοῦ βασιλέως θύεσθαι πρὸ τοῦ σνάφαι τοῖς πολεμίοις. Καὶ ὅτε
δὲ συνήεσαν, ὑπ' αὐλοῖς τε καὶ ὄργανοις ἄλλοις ἐποιοῦντο τὴν ἔφοδον, ὡς
ιστόρηται, τὸ πολὺ καὶ ἄμετρον τοῦ θυμοῦ τῆς εὐρυθμίας ἀνακοπτούσης
40 καὶ ἄλλως δὲ τὰς ἐν πολέμῳ προσπιπτούσας δυστυχίας τρόπον τινὰ παρα-
μυθουμένης.

ἽΟτι δὲ καὶ δικαιοσύνην ὁ προειρημένος τῶν πολεμικῶν ἐπήσκει διδά-
i. 241r σκαλος, λόγος || ἡμῖν σοφοῦ τε καὶ θείου ποιητοῦ διαπιστώσει, Ὁρφέως,
λέγω, τοῦ Θρακός, ὃς τάδε περὶ τοῦ Χείρωνος ἀπεφθέγγετο·

45

ἐνθα δὲ Χείρων

ναίει ἐνὶ σπήλῳ γι δικαιοτάτος Κενταύρων,
ὃς ἔα δικασπολήη μέλεται καὶ ἀκεύμασι νούσιων.
ἄλλοτε δ' αὖ Φοῖβον κιθάρην μετὰ χερσὶν ἀράσσω,
ἢ λιγυρὴν φόρμιγγα χελυκλόνον Ἐρμάωνος
50 πᾶσι περικτιόνεσσι δικασπολίας ἀναφαίνει.

50

Εἰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε μόνον μνεῖαν ἐποιήσατο, τυχὸν ἂν τις ἐκείνον
κατὰ συμβεβηκός ἐνόμισε κεκοσμῆσθαι τοῖς πλεονεκτήμασι τούτοις. Νῦν
δὲ καὶ τὸν Πηλέως οὕτως ὑπέγραψε παιδευόμενον·

ἀγχοῦ δ' ἰστάμενος Θέτιδος καὶ Πηλέως υἱὸς
55 χερσὶ λύραν ἤρασσε, φρένας δ' ἐτέρεπετο Χείρων.

55

Καὶ δι' αὐτὸ μὲν εἶχοντο τοῦ προτέρου, λέγω τοῦ πρὸς ἔνθμον ἀγωνίζεσθαι,
ῥάδιον ἐκ τῶν προειρημένων καταμαθεῖν.

Τὸ δὲ τῆς δικαιοσύνης τίνες ἂν παραφυλάξαι λέγοιντο μᾶλλον ἢ Λακε-
δαιμόνιοι, περὶ ὧν καὶ πρότερον μνήμην ἐποιούμεθα; Ἐκείνοις γὰρ οὕτως
60 ὄριστο ἐκ τῶν νόμων, μηκέτι πρόσσω τοὺς ἀντιπάλους ἐν ταῖς μάχαις διώκειν
ἢ ἐφ' ὅσον ἂν τράποιντο, τραπέντων δὲ ἤδη καὶ αὐτοὺς ἐπαναστρέφειν. Ἀπο-
φαινέσθω μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς ἕκαστος ἔχει γνώμης. Ἐμοὶ δὲ κἂν ταῦθα
δοκεῖ Λυκοῦργος τὸν τοῦ μετρίου λόγον φυλάξαι, ὥσπερ ἂν αὐτῶν δικαζόν-
των ὁπόσην δέοι τοὺς ἡδίκηκότας ὑποσχεῖν τιμωρίαν ἀνθ' ὧν ἐξυβρίσειαν.
65 Ἐνόμιζε γὰρ εἰς μὲν τῶν μὴ λυπηρῶν τὴν ἀνταπόδοσιν ῥάδιον εἶναι καὶ τοῦ

31 καθεστάναι || Ἦν in marg. || 50 περικτιόνεσσι || 51 ἂν || τις supra lineam ||

καθ' ἕκαστον ἐπὶ τοῖς ἴσοις ψηφίζεσθαι, ὅπου δὲ εἰς τιμωρίαν τὸ ἀντεξού-
 1. 241v σιον προσγένηται, ἀκρατῶς ἐνταῦθα φερομένους || τοὺς προὔβρισθέντας ἠπί-
 στατο. Διὸ κἀνταῦθα τοιούτους ἀπέδωκε τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, ἐπεὶ καὶ μόναι
 σπονδῶν ἀκριβεῖς ἐφαίνοντο φύλακες καὶ ὅλως οὐδὲν ὄν ὑπόσχοιντο παρεάρων.

70 Περὶ δὲ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐπιμελείας οὕτω κἀνταῦθα γινώσκομεν, ὡς
 πανταχοῦ μὲν ἡμῖν δεῖ τῆς τοῦ κρείττονος βοηθείας ὅποιαδήποτε τύχη χρώ-
 μεθα. Ἐν οἷς δὲ περὶ μειζόνων κινδυνεύομεν, ἐνταῦθ' οἶμαι καὶ μᾶλλον εἰς
 χρεῖαν γινόμεθα τούτου, ὅσῳ καὶ πολλῶ ἀυτῶν ἀσθενεστέρην αἰσθανόμεθα.
 Ποῖον δ' ἂν εἰπεῖν ἔχοις καιριώτερον σπούδασμα καὶ μᾶλλον ἀνδρὶ διαφέρον
 75 ἢ ὅταν ἑαυτὸν εἰστάξας ὡς ἐν ταυτῶ τις περὶ τοῦ ἰδίου τε βίου καὶ δόξης καὶ
 ἄλλων τῶν αὐτῶ προσηκόντων ἀγωνίζεται, ὅπως ἢ καὶ ταῦτα μεθ' ἑαυτοῦ
 διασώσῃ ἢ μετ' ἐκείνων καὶ αὐτὸν τοῖς ἐχθίστοις καθυποτάξῃ;

Ἐν τοίνυν τοῖς τοιούτοις καὶ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας ἡμῖν μάλιστα
 περιποιητέον. Καὶ ὅτι μὲν οἱ πάλαι διὰ μαντικῆς τὰ τῆς σωτηρίας ἐθηρῶντο
 80 σφαγιαζόμενοι, πολλαχῆ μεμάθηκας, ἀλλὰ καὶ ὁ σοφώτατος Ὀδυσσεὺς
 ὑπ' Ἀθηναῖς τοιαύτη σεμνύνεται μαρτυρία. Φησὶ γὰρ ἐκείνη πρὸς τὸν Δία
 δῆπουθεν·

οὐ νύ τ' Ὀδυσσεὺς

Ἄργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων,

85 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ᾠδύσαο, Ζεῦ;

Ἐτι δὲ περὶ τούτων. Ἐν οἷς μὲν ὁ ποιητῆς περὶ τῶν τρωϊκῶν διεξέρχεται,
 ὡς τῶν πραγμάτων ὄντων ἀκμαιοτέρων καὶ μᾶλλον τῆς τοῦ κρείττονος
 δεομένων ἀντιλήψεως, πολλαχόσε τοὺς θεοὺς ὀμιλεῖν ἐποίησε τοῖς ἥρωσιν.
 Ἐν οἷς δὲ τὸν ἠθικώτερον διεξέρχεται λόγον, ἐνταῦθα Καλυψώ τε καὶ Κίρκη
 90 προσεμφανίζονται καὶ ἄλλαι Νυμφῶν τε καὶ ἡρωίδων, ὡς ἐκάστη πρὸς ἕκθεσιν
 τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας παρείληπται. ||

1. 242r Καὶ μὴν σωφροσύνην εὔροις ἂν τοὺς πάλαι περὶ πλείστον ποιουμένους,
 ἐν οἷς ἕξεις καὶ τὴν καλὴν ἐκείνην τὴν Ἀβραδάτου Πανθείαν ὡς ἔμψυχον
 παράδειγμα, Κῦρον σωφρονέστατόν τε ἅμα καὶ σεμνότετον μαρτυρήσασαν
 95 καίτοι καλὴ μὲν ἐκείνη καὶ ἐφ' οἷς ἂν τις εἴποι, ὡς ἀθανάταις "εἶδος τε μέ-
 γεθός τε φῆν τ' ἄγχιστα εἴκει", οὐχ ἦττον δὲ καὶ Κῦρος εἰς εὐπρέπειαν
 εἶδους ἐθαυμάζετο. Ἄλλ' ὅμως ἐκάτερος ταῖς οἰκείαις ἐκέχρητο ταύταις χά-
 ρισιν εἰς σωφροσύνην μείζω προξένοισ ἢ πρὸς τι τῶν εἰς ἀκρασίαν φερόντων.
 Καὶ ἂ μὴ περὶ τούτων ἡ ἱστορία φράζει, οὐδὲ σοὶ πάντως ἄγνωστα.

66 καθέκαστον || 72 οἷς || 75 ἐνταυτῶ || 83 οὐνεκ' || 85 τίνουσι || 87 κρείττονος ex corr.
 pro κρήττονος || 93 πανθείαν || 95 εἶδος ||

83 - 85 Ὀμήρ., α 60 - 62. || 93 Ξενοφ., Κ. Παιδ., VI,1,41. || 95 - 97 Ξενοφ., Κ.
 Παιδ., V,1,6. || Ὀμήρ., Β 58.

100 Ἴνα δὲ μὴδ' ἑτέρου τῶν εἰς τὸ αὐτὸ συντεινόντων ἀνήκοος ἦς, Σκηπίωνα
 φασὶ τὸν Ῥωμαῖον, ἐπειδὴ τῆς Καρχηδόνας ἐγκρατῆς ἐγένετο, ταῦτόν δὴ τι
 πεπονθέναι τῷ Κύρῳ· ὃν δὴ μιμησάμενος πρῶτος ἐπήνεθ' ἑκείνους
 ἐντεῦθεν. Νεανίσκη τις ἦν τῶν ἐπισήμων, κάλλει τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσα,
 ἦν οἱ τεκόντες κατηγγύησαν ἀνδρὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀξίῳ ταύτης μάλιστα
 105 μετὰ προικὸς οὐκ ὀλίγης καὶ τοὺς γάμους ἀνεβάλλοντο διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἐπὶ
 αὐτοῖς ἔτι νεώτερον. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὥραν ἤκμαζον γάμον, δυστυχεῖ τινα δαί-
 μοι, μᾶλλον δὲ ἴσως εὐτυχεῖ περιπίπτουσι. Τηρικαῦτα γὰρ Σκηπίων ἐπι-
 στρατευσάμενος τὴν τε ἑαυτῶν πατρίδα δορυάλωτον ἔσχε καὶ τὴν ὡς νόμφην
 πρότερον ταύτην πολυτελῶς κεκοσμημένην αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμάλωτον
 110 ἄγουσιν. Ἦν ἐκεῖνος θεασάμενος καὶ πρὸς τὴν ὄψιν καταπλαγεῖς, εὐθὺς τινὲ
 τῶν ἐντίμων αὐτὴν παρακατέθετο. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ οἱ τῆς εὐγενοῦς ἐκείνης
 παρθένου προσήκοντες παραγίνονται, χρήματα συλλεξάμενοι, λύτρα δηλονότι
 1. 242v τῆς αἰχμαλώτιδος, || παρ' ὧν ὁ στρατηγός, ὡς τὰ περὶ ἐκείνης ἐπέθετο, παρα-
 λαβὼν τὰ χρήματα καὶ ἀπαριθμήσας καὶ τὸν αὐτῆς νυμφίον μεταπεμφάμενος,
 115 παρόντων καὶ τῶν ἀμφοτέροις προσηκόντων, ἔτι δὲ καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων,
 ταύτην, φησὶ πρὸς τὸν νυμφίον, ἐγὼ σοι μετὰ τούτους γυναῖκα παρεγγυῶμαι,
 προσαποδίδωμι δὲ σοι καὶ εἰς προῖκα ταυτὶ τὰ χρήματα. Τοῦτο δὴ παρὰ δό-
 ξαν ἅπασιν ὑπὸ Σκηπίωνος γεγόμενον, καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὧν ἐτύγγανεν ἐτῶν
 τεττάρων τε καὶ εἴκοσι μάλιστα, πολλοὺς ἐπῆρεν εἰς εὐφημίαν οὐχ ἥττω τῆς
 120 ἐκ τῆς νίκης αὐτῷ προσγενομένης εὐχότως. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἄλλων ἐκράτει,
 ἐνταῦθα δὲ τῆς οὐ δικαίας ὀρέξεως ἑαυτὸν ἐπισχῶν ἀήττητον παρέδωκε καὶ
 εἰς σωφροσύνην ἀγωνιστήν. Πολλὰ γὰρ εἰκὸς ὑποπτεύειν τὸν ἑαυτοῦ μὴ πρό-
 τερον κρατήσαντα ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις προσενεχθήσεται. Δεῖ γὰρ τὸν ἄλλων
 ἀρχὴν παραληφόμενον αὐτοῦ πρῶτον ἄρχοντα φαίνεσθαι, εἰ δὲ μὴ πῶς ἂν τις
 125 ἐκεῖνον ὑπολάβοι ἢ τῶν ἐχθρῶν περιγενησόμενον ἢ τῶν συμμάχων ὀραδίως
 ἀφεξόμενον, ὃς αὐτῷ πρὸς τὰς ἡδονὰς εὐπορίαν περιζητοῖη καὶ μηδενὸς αὐτοῦ
 πρότερον κυριεῖται;

*Ἐτι δὲ σοι καὶ πίστιν οἷς παρὰ σοῦ γένηται φυλακτέον καὶ ὅπερ Ἡσιό-
 δος ἔφη

130 Πίστεις δ' ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἀνδρας
 ἐνταῦθα καὶ μᾶλλον μοι δοκεῖ δεῖν ἐξετάζεσθαι. Οὕτω γὰρ ἔχειν προσήκει τὴν
 γνώμην, ὡς μήτε ὄλως ἀμοίρους πίστεως φαίνεσθαι, μήτ' εὐχερῶς ὅ,τι ἂν
 τύχοι προσιεμένους. Τὸ μὲν ὅτι παντάπασιν ὑπόπτους καθίστησι, τὸ δὲ ὅτι
 οὐκ ἀσφαλές. Τοῦτο δὲ Φίλιππος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς καὶ ὁ τούτου τῶν

100 το supra lineam || 101 σκηπίωνα φασί || ταυτόν || 106 ἔκμαζον || 112 λύτρα ||
 118 ὧν supra lineam || 130 πίστις || ἀπιστία ||

135 Περσῶν τὴν βασιλείαν καθελὼν Ἀλέξανδρος ἀπέδειξαν ἐκ τῶν πεπραγμένων
 αὐτοῖς ἐκάτερος. || Ὅπως μὲν γὰρ οὔτε τὴν ἀρχὴν, οὔτε τὴν ἄλλην τοῦ βίου
 προαίρεσιν παραπλήσιαν εὐρήσεις αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκείνον μὲν ἄπιστον διαβεβλη-
 μένον πολλαχόθεν λέγουσι, τοῦτον δὲ ἄλλως τοῖς πράγμασι προσφερόμενον,
 ὅθεν καὶ μᾶλλον ἠΐξεται. Καὶ Φίλιππος μὲν, εἰ τὰ τῆς τελευτῆς ἐκείνου σκο-
 140 πείς, ὁ αὐτὸς ὑπὸ πίστεώς τε καὶ ἀπιστίας ἀπολλόμενος φανήσεται· τὴν μὲν
 γὰρ ἠξίου παρέχειν ἄλλοις, τῇ δὲ οὕτω φαίνεται χρησάμενος, ὡς ὑπὸ Παν-
 σανίου φονεύεται, ὃς ἀπροφυλάκτου τε καὶ ἅμα ἀκολάστου διὰ τὴν πρὸς τὸν
 υἱὸν ἀσέλγειαν ἐκείνου πεπείραται· Ἀλέξανδρον δὲ καὶ θεοφιλέστερον καὶ
 εὐσεβέστερον ὄφει μαρτυρούμενον καὶ πολλῶν τῶν μετὰ ταῦτα διηρημένων
 145 μόνον τὴν βασιλείαν συνέχοντα.

Μέτεστι δὲ σοι καὶ ἄλλων ὄσοις δεῖ τὸν τοιοῦτον κοσμεῖσθαι, φύσιν εὐ-
 γενῆ διδάσκαλον ἔχοντι καὶ οὐκ ἀποροῦσαν ὡς δεῖ τὸν τεκόντα χαρακτηρῆζειν,
 εἰ καὶ "παῦροι μὲν υἱοί", κατὰ τὸν ποιητὴν, "ὁμοῖοι πατράσι πέλονται".
 Ἐφ' οἷς καὶ μάλιστα δεῖ σε λογίζεσθαι ὡς ὄσῳ μείζονι σαντὸν δυναθῆς ἐξει-
 150 κάσαι, τοσοῦτῳ πλείω σοι καὶ τὸν ἀγῶνα προσεῖναι τοῦ μὴ τὴν περιγενομένην
 δόξαν ἀποβαλεῖν, ἐν ἣ τὸ σὸν τε κἀκείνου κλέος κινδυνεύεται. Ἐκείνω μὲν
 γὰρ εἰ ἄξιον σαντὸν ἀποδείξεις, πάντως σεμνότερον καταστήσεις, οὐ τὴν εἰ-
 κόνα προθέμενος τοιοῦτος γεγένησαι. Ἀποτυχῶν δὲ τὸ κατὰ σὲ καὶ μᾶλλον
 ἴσως διαβαλεῖς, ἢ κἂν μὴ παντελῶς τῆς πρὸς ἐκείνον ἀμίλλης ἤρξω διὰ τὸ μὴ
 155 γεγονότα τοιοῦτον ἀντίπαλον ἐθέλειν σαντὸν παριστάναι τοῦ τοσοῦτον ὑπερέ-
 χοντος. Σοὶ τε αὐτῷ, εἰ μὲν ἄξια τοῦ σκοποῦ κατορθώσεις, αἰοίδιμον ἐπιθή-
 σεις στέφανον, εἰ δὲ μὴ δηλονότι, κἂν αὐτὸς μὴ λέγω, συμβάλλεις τὸ συμβη-
 160 σόμενον. Ἀλλ' ἐξ ὧν μέχρι καὶ νῦν || ἀπεμάξω τὰ ἐκείνου καὶ τὰ τῶν τρόπων
 σοι καθ' ἡλικίαν συνεπιδίδοται οὐ πάνυ τοι συγχωρεῖς ἀπιστεῖν σαντὸν τῆς
 προσηκούσης δόξης οὐκ ἀπολειφθησόμενον. Ἢδη γάρ που καὶ τὸν Φιλίππου
 ζῆλος ὁ τοῦ πατρὸς εἰς ἔρωτα μείζονος εὐκλείας ἢ τῆς πρόσθεν αὐτῷ παρα-
 δεδομένης ἀνέστησεν. Ὅθεν αὐτὸν ἀπομνημονεύουσιν ἔτι νέον πρὸς τοὺς
 συνήλικας οἶον ἀχθόμενον ταῖς τοῦ πατρὸς εὐπραγίαις εἰπεῖν τοῦθ' ὑποπτεύειν
 μὴ οὐκ εὐφημίας αὐτῷ χώραν ὁ πατήρ ἐγκαταλείψει· τῶν δὲ οὐ μικρὸν ἀπο-
 165 φαινομένων εἰς εὐκλείαν τοῦ τοσαῦτα κατωρθωκότος γενέσθαι πατρός, ἐγὼ
 μὲν οὖν, ἔφη, τοῖς ἐμοῖς ἂν μᾶλλον ἐσεμνηνόμεν ἐπαινούμενος κατορθώ-
 μασι. Οὕτως, ὡς ζοικεν, οὐκ ἀρκεῖ τὸ ἐξ ἀγαθῶν πεφυκέναι τοῖς εὐγενέσιν,
 εἰ μὴ καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν ἀριστελαῖς τοῦτο προσμαρτυρήσουσιν.

Λοιπὸν δὲ σοι καὶ ὁ τῶν πάντων οὐχ ἦττον τανῦν συμβαλεῖται· δεῖ γάρ

141 τῇ || 144 διηρημένων || 155 παριστάναι || 161 ζῆλος supra lineam || πρῶθεν ||
 169 Οἰπόν | ἦττωτανῦν ||

170 σε τὰς τῶν πάλαι καλῶς ἀκουσάντων πράξεις ἀνακαινίζειν τῇ γνώμῃ. Τοῦτο
 δέ σοι προσγενήσεται τὰ περὶ ἐκείνων ἱστορηθέντα μετερχομένῳ. Καὶ ὅτι
 μὲν πολλοὺς ἐπήρην εἰς εὐφυχίαν ἕμνηθεις Ἀχιλλεὺς σὺν τοῖς λοιποῖς ἥρωσι
 καὶ σὲ μετὰ τῶν ἄλλων προτρέψει. Ἀλλὰ καὶ Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς μεθ'
 175 δσης συνέσεώς τε καὶ μεγαλοφυχίας τοῖς τοιοῦτοις προσεφέρετο πράγμασιν
 εἰ προσεχῶς ἐπιστήσεις, οὐ φαύλης τιῶς καὶ ἀγενοῦς πραγματείας πείραν
 προσεπικτήσῃ, ἀλλ' ὅσῃν εἰπεῖν ἂν τις ἔχοι προσήκουσαν ἀνδρὶ μεγάλῳ πρά-
 ξεων εἰς τέλος ἀφιζομένῃ. Πολλὰ μὲν οὖν ἔχοι τις ἂν ἐκείνου θαυμάζειν
 ὑπερφυῶς κατορθούμενα· τῆς μέντοι πρὸς πάντας τοῦ ἀνδρὸς ἐλευθεριότητος
 179 καὶ προσηγείας οὐχ ἤττον ἔμοιγε δοκεῖ θαυμασιότατον. Τοιγάρτοι παρὰ πάντων
 εὐνοίαν τοσαύτην ἐπεσπάσατο || ὡς καὶ τῶν πολεμίων οἷς ἐπηγγέλλετο δει-
 νός τις ἐκείνου πόθος ἐπεγίνετο. Δῆλον δέ· οὐδεὶς γὰρ τῶν μετὰ ταῦτα καιροῦ
 λαβομένων τῆς Κύρου συντάξεως ἀπελείφθη· δι' ὅπερ μόνος ἐκεῖνος τοῖς
 αὐτοῖς τρόποις χρώμενος ὁμογνώμονας εἶχε τοὺς καθ' αὐτοὺς ἀλλήλων πολὺ
 185 τῇ χρηστότητι καὶ τοσαύτην ἀπέδειξε τὴν τῶν Περσῶν βασιλείαν, ὅπόσῃν
 ὀρίζονται, παραλαβὼν Μήδοις ὑπήκοον.

Ἐγὼ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐμνήσθην ὡς ἱστορίας τοῦ πλείονος ἕνεκα, οὐχ
 ὡς πρὸς ἀποροῦντα τοῖς οἰκειοτάτοις χρήσασθαι. Οὐ μόνον γὰρ τὰ τῶν πάλαι
 προγόνων ἔχεις λαμπρότατα καὶ αὐτάρκη παραδείγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν
 190 νεωτέρων ἔδεται πανταχοῦ, περὶ ὧν ἡμεῖς ἄλλοτε προσεχέστερον θεω-
 ρήσομεν, ἄλλως τε καὶ χρέος ἀφοσιούμεοι δίκαιον. Καὶ γὰρ σου τὸ τοῦ πα-
 τρὸς μεγαλοπρεπέστατον ἀξίωμα τοσοῦτον ὑπερεῖχε δεινότητι φύσεως, ὥστε
 τῶν μὲν ἄλλων λαμπρῶς καὶ τῆς Σπάρτης ἀξίως διαπρεφάντων, οὐδὲν ἐπ'
 αὐτοῖς ἰδεῖν ἂν τις ἔχοι πλεόν ἢ τὸ γενναίας φύσεως γεγονέναι. Τούτου δὲ εἰ
 195 μὲν τὸ πρὸς τὰς πράξεις γενναῖον ἀνασκοπεῖς, τοσοῦτῳ τῶν ἄλλων ἕξεις περι-
 γινόμενον, ὅσω τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς θαυμάζεις Ἕλληνας.
 Ὅταν δὲ πρὸς τὰς λοιπὰς ἀρετὰς ἀποβλέψῃς, τότε ἤδη καὶ τοῖς πάλαι θαρ-
 ρούντως ἠδομένοις ἰσοστάσιος καὶ τοιοῦτος ὡς ἀποδοῦναι λόγῳ προσήκοντι
 τῶν οὐ ραδίων ἠγούμεθα. Τίς γὰρ ἂν ἰκανῶς αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς περὶ λόγους
 200 φιλοτιμίας θαυμάσειεν, ἐν οἷς καὶ κατάληψιν οὐκ ὀλίγην ἐνδείκνυται, οὐχ ὅτι
 τῶν ἐκ τοῦ παραχρῆμα τούτων καὶ δι' ὀλίγων πόνων ἐπικτωμένων, ἀλλὰ τῶν
 ἔτι καὶ οἷς ἔργον οὐδὲν ἄλλο δυσεπιβάτων, καίτοι πόσων ἐπαίνων ἐκεῖνος
 205 ἄξιος; || Πῶς δ' ἂν τις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀξίαν μνήμην ποιήσαιο, ἄνδρα τινα
 τῶν ἐκ τοῦ Βυζαντίου διασημώτατον, ὅτι γενναίως ἐώρα μετὰ τὴν τῆς πατρί-
 δος ἄλωσιν θανεῖν μᾶλλον προελόμενον ἢ τοῖς βαρβάροις ὑποκλῖναι σὺν τοῖς
 205 υἱέσιν, ἀθανάτου μνήμης ἠξίωσεν, ἀναγράφας τὰ κατ' αὐτὸν ἅπαντα καὶ ἀνα-

γράφας ὡς οἶόν τε ἀκριβέστατα τὸ πρέπον τῆς πραγματείας ἐφύλαξεν. Ἐκεῖ-
 νος μὲν οὖν ἔργα τοιαῦτα πράξας ὑμνηται κατ' ἀξίαν. Οὗτος δὲ ὁ καὶ τοὺς ἄλ-
 λους ἡμῖν ὡς Ἀχιλλέα τινὰ καὶ Τυδεΐδην ἡμῖν ποιήσας ἄδουσαι πῶς ἂν ἀπο-
 210 λάβοι παρὰ τῶν νῦν εὐφημίαν τὴν πρέπουσαν; Εἰ μὴ γὰρ ἀριστεῖς συνελθόν-
 τες τοῦτον ἐπαίνοις στέφουεν, ἀλλὰ πολὺ τῆς αὐτοῦ περὶ τοὺς λόγους δυνάμειος
 ἀπολείπονται. Εἰ δ' οἱ ταύτης τῆς τάξεως προϊστάμενοι φιλοτιμοῖντο τοῖς
 πρὸς ἐκεῖνον ἐγκωμίαις, πῶς ἔξουσι ἀποδοῦναι τὰ ἴσα, οἷς οὗτος τὸν ἄρτι
 μνημονευθέντα κεκόσμηκεν; Οἶμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο σοι τῶν πρὶν
 215 κατειλεγμένων εἰρηκῶς ἐτέγγανον, τοῦτο καὶ μόνον ἱκανὸν ἀναμιμνησκομένῳ
 προτέρῳαι πρὸς τὴν τῶν δεόντων αἴρεσιν. Νῦν δὲ καὶ μᾶλλον ὄσω μετ' ἄλλων
 οὐκ ὀλίγων δόξαν ἀειμνήστων κτησαμένων καὶ τοῦτό σοι προσγεγένηται.

*Τέλος τοῦ πρὸς τὸν περιφανῆ Δημήτριον Λάσκαριν τὸν πρωτοστράτορα
 Στρατηγικοῦ Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος.*

ΦΑΙΔΩΝ Κ. ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΔΗΣ